

Joan d'Avila

No és pas gaire freqüent que l'Església, per la canonització dels sants, cregui innecessari d'ajustar-se de manera estricta al cànon 2138 del seu Codi: l'aprovació de dos miracles obrats després de la beatificació formal. Calen circumstàncies que ben poques vegades es donen. D'una banda, la fama i la persuasió constant i comú d'una vida excepcionalment santa. I, d'altra, que ho aconsellin motius de veritable transcendència.

Pel mateix, molt rellevant havia d'ésser la figura del Beat Joan d'Avila, al qual Pius XII, el dia 2 de juliol de 1946, proclamà patró de la clerecia espanyola. I, a la vegada, oportunitat havia de considerar-se el nostre temps perquè, precisament ara, el Pontífex es decidís inscriure en el catàleg dels sants i prescindint d'aquell costum, un senzill sacerdot lliurat en cos i ànima a l'exercici del seu ministeri.

Fa només uns pocs mesos que llegíem una de tantes cavil·lacions de les que avui fan forrolla. En nom de l'esperit del Concili (?), un captíngut per teòleg de la darrera fornada pretenia que l'Església arraconés els seus herois. Altrament, ells eren l'obstacle perquè se li atansessin el sionisme i les sectes protestants. Per altra part—s'afegia—la commemoració dels sants i no parlem de la canonització llur, són una sentor del triomfalisme que cal bandejar per sempre. Com es pot veure, les audàcies ja no tenen fre ni mesura.

Però la resposta, i no a guisa de resposta sinó que per pura coincidència, acaba de donar-la el Sant Pare amb la seva decisió al·ludida. No s'ha pas cancel·lat el martirologi ni s'ha posat a ell punt final. Ben al revés. L'Església veu d'actualitzar-lo en el temps i a l'espai, i una actualització que ha degut creure convenientíssima ha estat la de promoure el Beat Joan d'Avila a la suprema honorança que podia ésser-li tributada: la proclamació de la seva santedat per les seves virtuts heroïques, per la seva doctrina i pel seu apostolat infatigable.

Epoques paral·leles

Joan d'Avila—i no d'Avila pel seu lloc d'origen sinó que per cognom—visqué al segle XVI, mes el seu record és tan avinent com ho seria d'un sant que, suara, hagués passat entre nosaltres. Nascut a Almodòvar del Camp (avui del bisbat de Ciutat Real), en començar aquella centúria, conegué l'esclat de la Reforma luterana i el procés de la Contra-reforma. D'una Reforma que sorgia del canvi de mentalitat que va operar-se amb el Renaixement i a l'impuls d'un humanisme en el fons pagà, i d'una Contra-reforma que va oposar-se-li amb l'afany de restablir la integritat del dogma, la disciplina i els bons costums. D'una pruija de puritanisme autònom, de rebel·lia, d'exaltació ultra mesura de les valors humanes, que emmenaven a la total secularització i a perdre la seguretat de la fe. I, quan la Contra-reforma, de la vehement frisança de restaurar un món, que semblava cruixir des dels seus fonaments, per retornar-lo a Crist.

Els temps de Joan d'Avila i els nostres tenen un cert paral·lelisme. Llavors, unes invencions incomparables a les d'avui però de transcendència insospitada; la navegació, que s'havia ensenyorit de mars desconeguts; el decantament de les arts i de les lletres vers l'estudi i la imitació dels models grecs i llatins, que portava a molts a paganitzar els llurs idearis i els llurs costums; l'esgotament de la cultura medieval en molts dels seus aspectes i en moltes de les seves institucions, anunciaren

una crisi ja larvada de dies. I no d'altra manera es podrien albirar els d'avui, també de crisi i d'una crisi religiosa i no religiosa, d'abast universal, sentida a tots els pobles i infeccionada a tots els estaments, sense excloure'n cap. **Natura non facit saltus.** Des d'anys i més anys havia començat a manifestar-se amb sotragades i de manera evolutiva però, malgrat tot, restava en peu un llegat de molts segles al qual—almenys en el subconscient—se li tenia reverència. En el fons i àdhuc pels més audaciosos, més es pretenia de capbussar una situació de fet que no d'alterar l'essència del dret. Més la vindicta d'uns greuges que no la creació d'un ordre antitesi del d'abans. Podia canviar la jerarquia però les jerarquies restaven amb l'aurèola del seu prestigi moral més que per coacció de cap mena. Era la supervivència d'uns dogmes enquistats a l'ànima de la societat religiosa i civil, fossin qui fossin els que, en ella, tenien algun dret de distinció o de preeminència.

Una reacció sorgida davant dels estralls de les darreres guerres que assolaren el món, ha fet desconfiar a la gent jove de la fermesa d'aquell dret secular. Els meravellosos i sobtadíssims avançaments de les ciències físico-químiques i biològiques, han donat a l'home possibilitats quasi infinites fins considerar-se com Déu d'ell mateix. La industrialització quasi en massa, la despol·lució del camp, el creixement de les grans ciutats incrementades per gent vinguda d'arreu, sense comú tradició ni vincle..., canvien tot de cop la faç d'Occident. No cerqueu pas el vell respecte per institucions, per inveterats costums, pels principis d'ahir, per dogmes ni per persones. Un neo-humanisme s'expandeix sense fronteres. Res no passa de pur convencionalisme, puix l'home és la mesura de totes les coses. No res hi ha fora d'ell i d'aquí que es proclamí la mort de Déu, un cristianisme sense Crist; del Crist legislador i redemptor, guany i jutge, i la mera il·lusió d'un codi de veritats a les quals, de grat o per força, ens trobem sotmesos.

Un sant del Renaixement

Joan d'Avila va trobar-se amb un món un xic igual. L'apostasia—latent o declarada—no era la d'avui per conservar-se l'empremta de l'Edat Mitja però, precisament per aquesta causa, el xoc tenia semblants ressonàncies d'inseguretat, de vacil·lació, d'escepticisme, d'apartament, de desfeta. No era possible de fer recular la història, però sí que es podien i es devien conservar les ànimes i els pobles en la llur fidelitat a Crist i a l'Església, sense divorciar-se del temps. L'humanisme, cabalment, trobaria a Castella, en Lluís de León—entre molts i molts d'altres—i en l'arquitectura d'un Joan d'Herrera, com uns símbols d'un renaixement clàssic però vitalitzat per la saba cristiana.

De primer, a Salamanca i Alcalà i, després, a quasi tota l'Andalusia, Joan d'Avila es convertí en apòstol, conegut arreu amb el nom de Mestre. I no amb noves elucubracions o amb tesis arriscades, amb condescendències o cercant el favor dels prohoms o de la plebs. Ara s'han reimprès les seves obres per la B. A. C.; sermons, l'"Epistolari espiritual", el tractat "Audi filia"..., i sempre escrites o parlades només tenint present el consell de Sant Pau: "Predica l'Evangeli, insisteix a temps i a destemps, argüeix, ensenya, exhorta amb tota paciència i doctrina. Perquè vindrà un dia en que no serà soferta i, percaçant-se'n de noves, vindran mestres